
Verdens største epidemi

BOKOVERSIKT

De to første setningene i denne lille boken lyder slik: "Smoking already kills one in 10 adults worldwide. By 2030, perhaps a little sooner, the proportion will be one in six, or 10 million deaths per year – more than any other single cause."

Boken er skrevet for politiske myndigheter, men den har også et klart budskap til leger. Den er resultatet av et samarbeid mellom Verdens helseorganisasjon og Verdensbanken. Utgangspunktet er at nikotin er sterkt vanedannende, og derfor er det så vanskelig å slutte å røyke at 98 % av vanlige røykere som prøver å slutte har begynt igjen innen ett år. Det betyr at forebygging er den eneste veien.

Boken starter med et kapittel om de globale trendene. Ca. en av tre voksne i verden røyker, og utviklingen er klar: Epidemien startet hos menn i de velstående land, spredte seg til kvinnene i disse landene og videre til menn i de fattige land. Forbruket øker på verdensbasis, og det er en klar sosial gradient: Røyking er hyppigere blant mennesker med kort utdanning og lav inntekt. Røykingen starter tidlig i livet, som regel i tenårene.

Neste kapittel beskriver helsekonsekvensene, som er velkjente for leger. Tobakken har skylden for to tredeler av overdødeligheten hos dem som har liten utdanning og står lavt på samfunnsstigen.

Tredje kapittel diskuterer spørsmålene om røykerne fullt ut forstår risikoen når de velger å begynne, og om de selv bærer alle kostnadene. Siden røykerne begynner så tidlig i livet og latenstiden før sykdom kommer er så lang, er det få som forstår risikoen. Dette øker selvfølgelig samfunnets ansvar. Spørsmålet om røykerne selv bærer alle kostnadene, er komplisert og antakelig uløselig.

Resten av boken handler om midlene i kampen om tobakken. Det er tre hovedlinjer: å øke avgiftene og dermed prisene, å øke informasjonen og alle tiltak mot røyking, og å støtte røykere som vil slutte. Boken drøfter problemene med de enkelte tiltakene og argumenterer for å kombinere midlene.

Boken er skrevet med en forbilledlig knapp og klar stil. Figurer, tabeller og register er utmerket. Den har gjort et overveldende inntrykk på meg, ikke minst fordi de moralske sidene ved tobakken blir så tydelige: Tobakken er et overgrep mot de unge og de fattige i verden. Den bør leses av samfunnsmedisinere og politikere.

Peter F.Hjort

Publisert: 30. mai 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 6. september 2026.